

lar. Industrin skyr numera media och agerar i det fördolda och som forskare har han sällan vare sig blivit uppvaktad eller ifrågasatt.

Men han har kritiserats för kontakter med läkemedelsbolag som säljer rökavvänjningsprodukter och att han arvoderats som föredragshållare och utbildare. Han har framhållit att läkemedlet Champix som minskar röksugget är ett av de bästa hjälpmedlen att ta till. Det står han för under intervjun.

– Det är förmodligen det vassaste vi har. Visst, det har en del biverkningar men de är övergående.

När det gäller snus intar han en avvaktande hållning. Att det inte är någon vitamin för hälsan står klart, men det är inte på långa vägar lika farligt som ”värstingen” cigaretten.

Och vad gäller e-cigaretter har bilden inte helt klarnat än. Om de tas enligt bruksanvisningen är de säkert mindre farliga än cigaretten, resonerar Gilljam, även om de ännu är så nya att det saknas forskning på dem. Men flaskorna som e-cigaretterna laddas med innehåller dödliga mängder nikotin och det har hänt att hundar och även barn har dött av det.

Dessutom går det att hetsa upp nikotinnehållet i ångan från vissa av e-cigaretterna, så att de uppnår toxiska doser, vilket sker. Hans Gilljam gissar att det är ungdomar som vill spränga gränser.

– Vilket är märkligt. Nikotin ger som sagt ingen lyckokänsla, säger han.

Men vad är det han är mest nöjd med av sitt värv?

– Frågan är om vi varit så lyckosamma. Vi har aldrig haft så många lungcancerfall som vi har idag. Det är alla kvinnor som rökt under lång tid. Däremot har vi minst lungcancer bland män i Europa. Om det är något vi har lyckats med så är det att få männen att sluta röka. Där har vi nog gjort en insats, säger Hans Gilljam. 🍷

Snusare har dubbelt så stor risk att bli alkoholberoende som icke-snusare. Det tyder resultatet från forskning vid Umeå universitet på. Risken är högre ju fler dosor snus som konsumeras per vecka.

Text **Agneta Olofsson**

Forskning om snus och alkohol

Forskare vid Umeå universitet tog hjälp av Västerbottens hälsoundersökning för att se om det fanns ett samband mellan snusvanor och alkoholberoende. Sedan tidigare vet man att ett samband finns mellan rökning och alkoholberoende.

I Västerbottens hälsoundersökning inbjuds länets 40-, 50- och 60-åringar till ett hälsosamtal vart tionde år. Inför samtalet fylls en omfattande enkät i, där bland annat snusvanor och alkoholproblematik ingår.

Alkoholberoende mäts med ett så kallat CAGE-formulär (Cut-down, Annoyance, Guilt, Eye-opener). Formuläret består av fyra frågor:

- Har du tänkt minska din alkoholkonsumtion?
- Har andra irriterat dig genom att prata om ditt drickande?
- Är du illa till mods eller har skuld-känslor på grund av din alkoholkonsumtion?
- Har du någonsin druckit det första du gjort på morgonen för att lugna nerverna eller bota baksmälla?

– **Det här är** ett mått som används mycket i forskningen och som anses

Margareta Norberg.

med rimlig säkerhet kunna visa om personen har alkoholberoende eller missbruk, säger Margareta Norberg, docent vid Institutionen för folkhälsa och klinisk medicin vid Umeå universitet.

Hon och hennes kollegor plockade ut snusare och icke-snusare som inte var alkoholberoende ur enkäterna i hälsoundersökningen under åren 1991 till 1997, det första mättilfället. Snusarna var 2370 män och 430 kvinnor.

Sedan tittade forskarna på hur många som utvecklat alkoholberoende enligt CAGE i enkäterna tio år senare.

Knappt åtta procent av snusarna hade utvecklat alkoholberoende, men bara tre procent av dem som inte snusade.

Ju fler dosor snus per vecka som konsumerades vid första mättillfället, desto större risk att utveckla alkoholberoende tio år senare.

Forskarna kopplade data från Västerbottens hälsoundersökning till data från SCB om utbildning, inkomst, civilstånd med flera socioekonomiska faktorer. När de tagit hänsyn till hur dessa faktorer påverkar risken för utveckling av alkoholberoende kvarstod sambandet mellan snusning och utveckling av alkoholberoende.

Forskarna tog också hänsyn till rökning, och även då kvarstod sambandet mellan snusning och alkoholberoende.

På frågan om enkäten verkligen visar det forskarna finner säger Mar-

gareta Norberg att båda faktorerna tobak och alkohol kan vara underrapporterade men det gör inte sambandet svagare. Hon menar att eftersom enkäten är kopplad till hälsosamtal och hälsoundersökning så har personerna ingen anledning att ljuga.

– De har själva nytta av att besvara enkäten korrekt, säger hon.

Det undersökningen inte visar är vad som är underliggande mekanism för sambandet mellan snusning och alkoholberoende. Denna typ av studie kan påvisa ett samband men kan inte besvara frågan om vad som utgör orsaken till det.

Men Margareta Norberg pekar på andra typer av studier som kan ge svar, bland annat djurstudier, genetiska studier och studier om beroendemekanismer i hjärnan. Det har till exempel visat sig att råttor som i djurförsök utvecklat ett nikotinbe-

roende med större sannolikhet valt alkoholhaltig dryck än vatten.

– Alkohol och nikotin verkar på samma belöningssystem i hjärnan, säger hon.

Tidigare studier har visat på ett samband mellan snusning och alkoholproblem, men det har varit tvärsnittsstudier som inte visat vad som kommit först, hönan eller ägget. Den aktuella undersökningen från Umeå är longitudinell. Man har följt samma personer över en tioårsperiod och kan se vilka individer som utvecklat ett alkoholberoende. 📄

Referens

Norberg N, Malmberg G, Ng N, Broström G (2015) Use of moist smokeless tobacco (snus) and the risk of development of alcohol dependence: A cohort study in a middle-aged population in Sweden. Drug and Alcohol Dependence 149: 151-157.

ANNONS

ÄR DU STUDENT, FORSKARE

ELLER

ARBETAR PRAKTISKT MED DROGFRÅGOR?

Behöver du litteratur om alkohol, narkotika, behandling,

förebyggande arbete eller annat inom området?

VI HJÄLPER DIG GÄRNA!

Välkommen att besöka oss på
Klara Norra Kyrkogata 34 i Stockholm
www.can.se - biblioteket@can.se

C.A.N
BIBLIOTEK